

Græsning med geder på Klintegårdens overdrev, Røsnæs sydkyst

Område 2, i baggrunden område 3 på Klintegårdens overdrev juni 2019. Foto HGC.

**Hans Guldager Christiansen og Carsten Clausen
2019**

Indledning

Klintegårdens §3-overdrev er botanisk set meget værdifuldt. Størstedelen af overdrevet er et glimrende kalkoverdrev med adskillige rødlistede arter, Nationale såvel som Regionale. Arealerne indgår også i Natura 2000-område nr. 166 Røsnæs, Røsnæs Rev og Kalundborg Fjord. Kalundborg kommune har plejepligt for området.

Da Hans Guldager Christiansen og Birger Prehn i 2003 lavede floraliste for området, var det mange år siden, at overdrevet sidst var blevet afgræsset, men floraen var ikke desto mindre stadig værdifuld (Christiansen et al. 2009). Siden 2010 har Kalundborg kommune plejet overdrevet, men det har været svært at komme slåenkrat og anden opvækst til livs. I 2015 blev der sat geder på arealet for at bekæmpe krattet, og her i 2019 har HGC og CC set på overdrevets flora for at vurdere, om græsning med geder har været hensigtsmæssigt for flora og krat, på Morten Lindhardts opfordring.

Drift og pleje

2010 foretog Kalundborg kommune en rydning af dele af arealet (Kalundborg kommune 2019).

2013-14 (vinter) udførtes en mere omfattende rydningsindsats og med hegning af to folde. Kreaturer blev sat på overdrevet (Kalundborg kommune 2019).

2015 sattes geder på arealet, da køer ikke kunne holde krat og opvækst nede.

2016: 5 geder, 2 æsler og 3 shetlændere, Morten Lindhardt i mail.

2019 Geder græsser stadig overdrevet, mindst 8 stk på besøgstidspunktet. Kalundborg kommune laver en plejeplan for området (endnu ikke godkendt), som i øvrigt omfatter mere end overdrevene.

HGC og CC laver floraliste for overdrevet.

Floralisterne

Overdrevet var som nævnt ikke afgræsset i 2003, hvor den oprindelige floraliste er fra. I ”Floraen på Røsnæs og Asnæs` sydvendte skrænter”, side 50, kan man se områderne 2, 3 og 4 (Christiansen et al. 2009).

HGC undersøgte områderne igen i 2015, hvor græsning med geder blev iværksat. Det var Morten Lindhardt, som opfordrede til, at floralister igen blev lavet.

Igen i 2019 opfordrede Morten til at lave floralister for at kunne bedømme gedernes påvirkning af overdrevet efter 4-5 års afgræsning. Gederne har tydeligvis bekæmpet krattet effektivt, og især er område 3 og 4 befriet for meget slåenkrat mv. Derfor er arealerne ikke helt magen til dem, hvor der blev lavet floralister på i 2003 og 2015, men de vigtige overdrev fra dengang indgår i de nu lidt større overdrev.

Der er tilføjet en del almindelige arter på floralisterne fra 2019. Nogle af arterne kan være nye på de nu kratfrie partier, som gederne har blotlagt. Eller måske var vi ikke så ivrige med at få alle arter med i 2003 og 2015, som HGC og CC har været i undersøgelsen fra 2019. Alle tre floralister er lavet på nogenlunde samme tidspunkt og på kun ét besøg, hhv. 15-06-2003, 19-06-2015 og 14-06-2019.

Område 2 (nord for grusvej)

Planteart	2003	2015	2019
Alm. Agermåne			x
Aften-Pragtstjerne		x	
Ager-Snerle			x
Ager-Padderok	x	x	x
Alm. Gyldenris	x	x	x
Alm. Hundegræs	x		x
Alm. Hønsetarm		x	x
Alm. Hvene			x
Alm. Knopurt	x		x
Alm. Kongepen			x
Alm. Kællingetand	x	x	x
Alm. Pimpinelle		x	
Alm. Rejnfan			x
Alm. Rajgræs			x
Alm. Røllike	x		x
Asparges	x		
Bakke-Forglemmigej		x	x
Bakke-Jordbær			x
Bakke-Stilkaks			x
Bakke-Tidsel	x		x
Bjerg-Perikon	x	x	x
Bredbladet Timian	x	x	x
Blød Hejre			x
Bugtet Kløver			x
Burre-Snerre		x	
Cikorie			x
Draphavre	x	x	x
Due-Skabiose	x	x	x
Dunet Havre			x
Dunet Vejbred		x	x
Eng-Brandbæger	x	x	x
Eng-Havre	x		x
Eng-Rapgræs	x		x
Engriflet Tjørn	x	x	x
Feber-Nellikerod			x
Femhannet Hønsetarm			x

Fladstrået Rapgræs			x
Foder-Vikke		x	x
Glat Rottehale		x	
Glat Vejbred			x
Gul Fladbælg			x
Gul Kløver	x	x	x
Gul Snerre		x	x
Gul x Hvid Snerre	x		x
Gyvel		x	
Hare-Kløver			x
Havtorn			x
Hjertegræs	x	x	x
Horse-Tidsel			x
Hulkravet Kodriver	x	x	x
Hulsvøb			x
Humle-Sneglebælg	x		x
Hvidkløver			x
Hvid Okseøje	x	x	x
Hvid Snerre	x	x	x
Hvid Stenkløver	x		
Håret Høgeurt	x	x	x
Knold-Rottehale	x	x	x
Korbær	x		x
Kost-Nellike	x	x	x
Krybende Potentil			x
Lancet-Vejbred	x	x	x
Liguster			x
Løg sp.			x
Mark-Bynke	x		
Mark-Forglemmigej			x
Mark-Frytle	x	x	
Mark-Krageklo	x	x	x
Mark-Tusindgylden		x	
Merian	x	x	x
Muse-Vikke	x	x	x
Nikkende Limurt	x	x	x
Plettet Kongepen	x		

Prikbladet Perikon	x	x	
Ru Bittermælk			x
Rundbælg			x
Rynket Rose	x	x	x
Rød Kløver	x		
Rød Kornel	x		x
Rød Svingel		x	x
Selje-Røn	x	x	x
Skærm-Vortemælk			x
Slåen	x	x	x
Stilk-Eg			x
Stinkende Storkenæb			x

Smalbladet Vikke	x		
Stivhåret Borst	x		x
Stor Knopurt	x	x	x
Stor Nælde			x
Syren			x
Sølv-Potentil	x		
Tofrøet Vikke	x	x	x
Tusindfryd			x
Vellugtende Gulaks	x	x	x
Vild Gulerod	x	x	x
Vild Kørvel			x
Vild Hør	x		
Voldtimian			x

Blandt de rødlistede skal nævnes:

Bjerg-Perikon stod i 2015 talrigt i det SØ-lige hjørne mellem opvoksende slåenbuske. I 2019 fandt vi 2 eksemplarer nær den nordligste udgang.

Både Dunet- og Eng-Havre er der i 2019.

Kost-Nellike fandt vi ikke d. 14-6-19, men HGC fandt to stk blomstrende på et lynbesøg d. 27-7-19.

Plettet Kongepen er ikke set, men den er fint til stede i område 3

Ru Bittermælk og Bakke-Jordbær findes nu på arealet.

Slåenkrat og anden busk- og trævegetation er betydeligt reduceret. F.eks. kunne vi slet ikke finde Gyvel.

Område 3, (vest for grusvej)

Plantart	2003	2015	2019				
Aften-Pragtstjerne			x				x
Ager-Padderok	x	x					
Ager-Tidsel							
Alm. Agermåne	x		x				
Alm. Markarve			x				
Alm. Hundegræs		x	x				
Alm. Hulsvøb			x				
Alm. Hyld			x				
Alm. Hønsetarm	x	x	x				
Alm. Katost			x				
Alm. Knopurt	x						
Alm. Kongepen			x				
Alm. Kællingetand	x	x	x				
Alm. Rajgræs			x				
Alm. Røllike	x	x	x				
Alm. Røn			x				
Alm.- Svinemælk							x
Alm. Torskemud							x
Bakke-Jordbær	x	x					x
Bakke-Tidsel	x	x					
Bleggul Snerre							x
Blød Hejre							x
Blød Storkenæb							x
Blågrøn Star							x
Bredbladet Timian	x	x					x
Brombær							x
Bukketorn							x
Burre sp.							x
Burre-Snerre	x	x					x
Cikorie							x
Cotoneaster sp.	x						
Draphavre	x	x					x
Due-Skabiose	x	x					

Dunet Vejbred		x	x	Mark-Frytle		x	
Eng-Brandbæger	x		x	Mark-Krageklo			x
Eng-Havre	x	x	x	Mark-Tusindgylden		x	
Eng-Rapgræs			x	Merian	x	x	x
Feber-Nellikerod			x	Mælkebøtte sp.			x
Femhanet Hønsetarm			x	Nikkende Limurt	x	x	x
Fladstrået Rapgræs	x	x	x	Plettet Kongepen	x	x	x
Foder-Vikke			x	Prikbladet Perikon			x
Følfod			x	Rejnfan, Alm.			x
Glat Dueurt			x	Ru Bittermælk	x	x	
Glat Hunderose			x	Ru Svinemælk			x
Glat Vejbred			x	Rynket Rose	x	x	x
Gold Hejre			x	Rød Arve			x
Gråbynke			x	Rød Kløver	x	x	x
Gul Kløver			x	Rød Kornel	x		x
Gul Snerre			x	Rød Svingel	x	x	x
Havtorn			x	Skærm-Vortemælk			x
Horse-Tidsel		x	x	Slåen		x	x
Hvidtjørn			x	Smalbladet Høgeurt			x
Hulkravet Kodriver			x	Småkronet Gedeskæg	x		
Humle-Sneglebælg	x		x	Snebær, Alm.			x
Hvid Okseøje	x	x	x	Stinkende Storckenæb			x
Hvid Snerre	x	x	x	Stivhåret Borst	x		x
Håret Høgeurt	x	x	x	Stor Knopurt	x	x	x
Knold-Ranunkel	x	x	x	Stor Nælde			x
Knold-Rottehale	x			Tagrør			x
Korsknap			x	Tofrøet Vikke			x
Krybende Potentil			x	Tusindfryd			x
Korbær	x	x	x	Tveskægget Ærenpris			x
Lancet-Vejbred	x	x	x	Vellugtende Gulaks			x
Liguster			x	Vild Gulerod	x	x	x
Lugtløs Kamille			x	Vild Hør	x	x	
Mark-Bynke			x	Vild Kørvel			x
Mark-Forglemmigej			x	Voldtimian	x	x	x

Om område 3 kan siges det samme som om område 2, at floraen er intakt og værdifuld. Arter som Bakke-Jordbær, Eng-Havre, Plettet Kongepen og Stivhåret Borst er der stadig. Dog genfundt vi ikke Due-Skabiose, Ru Bittermælk og Vild Hør, men Due-Skabiose og Ru Bittermælk findes i område 2.

Område 4, lille top syd for grusvejen.

Kun udvalgte arter nævnes. Vi holdt os ikke kun til de oprindelige ca. 5 m² men fandt f.eks. Aks-Ærenpris noget imod øst, og der er også suppleret med et par andre interessante arter, se listen herunder.

Plantearart	2003	2015	2019
Aks-Ærenpris			x
Alm. Kællingetand		x	x
Alm. Mælkeurt	x	x	x
Bakke-Jordbær			x
Bakke-Tidsel		x	
Blågrøn Star	x	x	x
Dansk Astragel	x		
Dunet Vejbred	x	x	
Eng-Havre			x
Glat Rottehale	x		
Hjertegræs	x	x	x
Hulkrauet Kodriver		x	x
Knold-Ranunkel			x
Lav Tidsel			x
Mark-Krageklo		x	x
Nikkende Kobjælde	x		
Nikkende Limurt			x
Plettet Kongepen	x	x	
Ru Bittermælk	x		
Soløje, Bakke-	x	x	x
Stivhåret Borst	x		
Stor Knopurt		x	x
Vild Hør		x	
Vår-Potentil	x		

2003

Den lille bakke på måske kun 5 m² havde en interessant flora med hele 7 regionalt eller nationalt rødlistede arter i 2003.

2015

Af dem var Dansk Astragel, Glat Rottehale, Nikkende Kobjælde, Ru Bittermælk og Vår-Potentil forsvundet fra 2003 til 2015. Dansk Astragel fandtes ikke andre steder på Klintegårds-lokaliteten, mens Nikkende Kobjælde, Ru Bittermælk og Vår-Potentil stadig fandtes andre steder på Klintegårdens arealer, som de afgrænses i Christiansen et al (2009). Plettet Kongepen og Bakke-Soløje var der endnu.

2019

Aks-Ærenpris, Bakke-Jordbær og Eng-Havre er kommet til.

Helt væk fra lokalitet 2, 3 og 4 er Nikkende Kobjælde, hvilket kan skyldes, at den måske nok er følsom overfor græsning.

Glat Rottehale kunne vi ikke finde på område 2, 3 og 4 her i 2019. Plettet Kongepen er muligvis væk fra område 4, men den findes i de to andre områder. Vår-Potentil er væk.

Alt i alt er floraen stadig værdifuld, men forskydninger vil der ske på så lille et areal.

Sammenfatning

Det er ganske klart, at græsningen med gederne har været særdeles positiv mht. at bekæmpe slåenkrat og anden uønsket opvækst. Større områder er omdannet til overdrev, og nogle af de nye overdrevspartier er allerede værdifulde.

Ser man på, hvordan floraen har udviklet sig med hensyn til Nationalt og Regionalt rødlistede arter, så er hovedindtrykket, at lokaliteten stort set er intakt.

Dog er der sket skade fra 2003-2015 på den lille lokalitet 4, hvor hele 5 rødlistede arter forsvandt: Dansk Astragal, Glat Rottehale, Nikkende Kobjælde, Ru Bittermælk og Vår-Potentil. De er ikke vendt tilbage i 2019. Tabet kan ikke skyldes gederne, da de først kom på arealet i 2015. I dag er lokaliteten langt større pga. græsningen og Aks-Ærenpris har nu indfundet sig mod øst.

Fra 2015-2019 er der mindre forskydninger mellem de rødlistede arter lokaliteterne imellem. Kost-Nellike og Bjerg-Perikon er decimeret, men stadig til stede i område 2.

Litteratur

Christiansen H G, B. Prehn og O Agerbæk 2009: Floraen på Røsnæs og Asnæs' sydvendte skrænter. - Kalundborg Kommune.

Kalundborg kommune 2019: Plejeplan for det fredede areal Klintegården. - Plan, Byg og Miljø, Team Natur og Miljø, Kalundborg kommune.